

HAZAR DENİZİ'NDE ÇEVRE SORUNLARI

İlker İhsan BAYTUGAN*

Günümüzde hızlı sanayileşmenin etkisiyle dünyada çevre sorunları önem kazanmış ve 1960'lardan itibaren yeni boyutlara dönüşerek insanlığın gündemindeki yerini almıştır. Bu sorunlar; Doğulusu Batılısı, Güneylisi Kuzeylisi, Sosyalisti Kapitalisti ve gelişmiş ve de gelişmekte olanıyla herkesi alâkadar etmektedir. İnsanların suni bir şekilde oluşturduğu çevrenin, doğal çevreye olumsuz etkileri bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla çevre sorunları, kümülatif (birikimli) niteliğiyle sosyal, ekonomik ve kültürel pek çok soruna kaynaklık etmektedir.

Sovyet sonrası coğrafyadaki en önemli çevre sorunlarının başında hiç kuşkusuz Hazar Denizi gelmektedir. Orta Asya ülkelerinde çevre sorunları çok çeşitli olmakla birlikte bu kısa değerlendirmede bilhassa Hazar Denizi'nde yaşanan sorunlar üzerinde durulacaktır. 1980'li yılların başına kadar Hazar Denizi zengin balık türüne sahipti. Özellikle mersin balığından elde edilen siyah havyar bir zamanlar Rusya'nın dış satımında önemli bir paya sahipti. Önceleri yılda 650.000 ton mersin balığı avlanırken, bu rekor 1980'lere gelindiğinde 250.000 tona kadar gerilemiştir. Günümüzde ise bu miktar daha da düşmüştür. Hazar Denizi, özellikle kıyı şeridinde bulunan petrol yatakları nedeniyle önemli ölçüde kirliliğe maruz kalmaktadır. Ayrıca Hazar Denizi etrafında yer alan kimya endüstrisi ve kentsel atıklar da bu doğa harikasını kirletmektedir. Örneğin yılda yaklaşık 300 milyon m³ zehirli atık söz konusu kimya ve petrol endüstrisi tarafından arıtılmadan denize verilmektedir. Hazar Denizi'nin kirlenmesinin baş müsebbiplerinden birisi de hiç kuşkusuz petrol tesisleri, rafinerileri ve kimya sanayi fabrikalarıdır. Her yıl Hazar Denizi'ne 11,2 milyar m³ kirli atık su dökülmekte ve bunun 10,5 milyar m³ kadarı İdil Nehri'nin sularıyla gelmektedir. Kirli atıkların 552 milyon m³ kadarı ise Kura Nehri vasıtasıyla Hazar'a karışmaktadır ki bunların ise aslan payı yani 495 milyon m³ kadarı Ermenistan ve Gürcistan'a aittir.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Dördüncü Sınıf Öğrencisi